

Okul Yöneticilerinin ve Rehber Öğretmenlerin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremi Tecrübesi: Kahta Örneği*

Fatma Alaca¹
Osmaniye Milli Eğitim
Müdürlüğü, Türkiye

Mehmet Özen²
Adıyaman Milli Eğitim
Müdürlüğü, Türkiye

Mehmet Demir³
Adıyaman Milli Eğitim
Müdürlüğü, Türkiye

Özet

Araştırmada, 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş merkezli depremlerde afet bölgelerinden birisi olan Kahta ilçesindeki ortaöğretim okul yöneticilerinin ve rehber öğretmenlerin görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yaşanan depremlerle ve sonrasında ilgili olarak bölgedeki durumun okul yöneticileri ve rehber öğretmenler açısından durum tespit çalışmalarını paylaşmaları istenmiştir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmaya 2023-2024 öğretim yılı bahar yarıyılında, Kahta' da görev yapan okul yöneticilerinden ve rehber öğretmenlerden gönüllü olarak 17 kişi katılmıştır. Araştırmanın verileri; yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formları araştırmacılar tarafından geliştirilmiş olup uzman görüşü alınarak son haliyle cevaplandırılmıştır. Cevaplar sessiz bir ortamda, birebir görüşmeler sırasında alınmıştır. Daha sonra söz konusu durumla ilgili okul yöneticileri ve rehber öğretmenlerin görüşleri incelenerek yorumlanmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde katılımcıların hem eğitim ortamlarında hem de kişisel ortamlarında depremlerden dolayı olumsuz yaşam deneyimleri elde ettikleri, aynı zamanda psikolojik olarak da hem kendilerinin hem de yakınlarının olumsuz yönde etkilendikleri tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Okul Yöneticileri, Rehber Öğretmen, Kahta, Ortaöğretim

Atıf:

Alaca, F., Özen, M. & Demir, M. (2023). Okul Yöneticilerinin ve Rehber Öğretmenlerin 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri Tecrübesi: Kahta Örneği. *Eğitimde Yenilikçi Araştırmalar Dergisi (INNER)*, 5(2), 75-87.

Makale Türü	Başvuru Tarihi	Kabul Tarihi	Yayın Tarihi
Araştırma Makalesi	16.06.2023	23.11.2023	31.12.2023

*Bu makalenin bir kısmı 13-17 KASIM 2023 tarihleri arasında, Kemer, Antalya, Türkiye'de Ulusal Eğitimde Dönüşüm Forumunda (UEDFOR4) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

¹ Sorumlu Yazar: Uzman öğretmen, MEB/Şehit Veli Demiryürek Bilim ve Sanat Merkezi, Osmaniye, Türkiye. falaca85@gmail.com

² Baş öğretmen, MEB/Mehmet Özen Şehit Yunus Uğur Anadolu Lisesi, Adıyaman, Türkiye. sado27@hotmail.com

³ Öğretmen, MEB/TP Kız İmam Hatip Lisesi, Adıyaman, Türkiye. demir_mehmeto2@hotmail.com

Türkiye 6 Şubat 2023 tarihinde her zamankinden bambaşka bir sabaha uyandı. Bu uyanış maalesef ki 81 ilin tamamı için geçerli değildi. Çünkü zaman 04.17 gösterdiğinde Türkiye tarihinde ilk defa rastlanılan, bölge halkının kıyamet olarak adlandırdığı, deprem afeti ile karşı karşıya kalan iller çoktan uyanmıştı. AFAD verilerine göre durumun açıklaması ise şöyleydi:

“6 Şubat 2023 Pazarcık – Elbistan (Kahramanmaraş) Mw: 7.7 ve Mw: 7.6 depremleri nedeniyle başta Kahramanmaraş olmak üzere depremden etkilenen Hatay, Gaziantep, Malatya, Diyarbakır, Kilis, Şanlıurfa, Adıyaman, Osmaniye, Adana ile 11. il olarak eklenen Elâzığ illerinde olağanüstü hal ilan edilmiş, daha sonra alınan kararla Bingöl, Kayseri, Mardin, Tunceli, Niğde ve Batman illeri de afet bölgesi olarak ilan edilmiştir. Resmi rakamlara göre, deprem nedeniyle 50.783 kişi hayatını kaybederken, 115.353 kişi yaralanmıştır. 37.984 binanın yıkıldığı raporlanmıştır. Bu rakamlar içinde bulunduğumuz yüzyılda ülkemizde meydana gelmiş en büyük deprem olan 1939 Erzincan Depremi (Mw: 7.9) ve 1999 Kocaeli Depreminde (Mw: 7.6) yaşadığımız kayıplardan fazladır.”

Yer sarsıntısı olarak tanımlanan depremin ülkemizde meydana getirdiği yıkım ve ani ortaya çıkışıyla normal yaşama etkisi bakımından incelendiğinde, insan yaşamında önemli bir psikolojik sarsıntı olarak kabul edilebilir. Depremin neden olduğu can ve mal kaybı, deprem sonrasında görülen olumsuz yaşantılar depremin etkilerinin çok uzun süre toplumsal yaşamı etkilediği ve insanların normale dönme durumlarını derinden etkilediği görülmektedir. Psikolojik sarsıntı olayı, normal insan davranışları dışında bir olay olduğu için her şekilde insanları sınavan bir yapıya sahiptir ve kişide kalıcı bir değişiklik meydana getirir (Güven, 2010). Deprem gibi ağır psikolojik sarsıntının etkileri tüm kişilerde aynı derecede görülmemelidir. Depremin yıkıcı şiddeti esnasında çocuklar da yetişkinler gibi, korku verici çeşitli olaylara maruz kalabilirler. Şiddetli sarsıntı esnasında evlerinin yıkıldığını, aile bireylerinin zarar gördüğünü, yaralandığını görebilir ya da ölümlerine şahit olabilirler. Çevresindeki insanların üzüntüleri korkuları kayıplar arkasındaki yakınmaları çocuklar için büyük travma niteliği taşıyabilir (Sabuncuoğlu, vd., 2003; Sarman, 2012). Afet bölgesindeki eğitim öğretim paydaşlarının tamamı bu sürecin içerisinde olumsuz etkilenenler grubundadır. Deprem sonrasında okul yöneticilerinin ve rehber öğretmenlerin;

- Okullarında yapılan faaliyetlerin neler olduğunu,
- Hangi sorunlarla karşılaştıklarını,
- Sorunlarına ne tür çözümler getirildiğini belirlemek amacıyla araştırmaya başlanmıştır.

Yöntem

Okul yöneticilerin ve rehber öğretmenlerin depremler sonrasında yaşamış oldukları duruma yönelik görüşlerini, yarı yapılandırılmış görüşme formlarıyla tespit etmeyi amaçlayan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. “Nitel araştırmada en önemli amaçlardan biri araştırmaya dahil edilen bireylerin algılarının ve deneyimlerinin ortaya konmasıdır” (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 41). Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması kullanılmıştır. Durum çalışması ile kişi, olay veya kurum derinlemesine incelenir (Ersoy, 2023). Durum çalışması pek çok araştırmada özellikle öğretmen eğitimi araştırmalarında kullanılır (Büyüköztürk vd., 2016). Araştırmanın betimsel nitelik taşıması var olan durumu olduğu gibi ortaya koymayı amaçladığından, sürecin özelliklerini ortaya koymak ve özelliklerini anlatmasındandır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni Adıyaman ilinin Kahta ilçesinde bulunan okul yöneticileri ve rehber öğretmenler olup, örnekleme ise ilçede görev yapan ortaöğretim kurumlarındaki okul yöneticilerinden on yedi yönetici ve rehber öğretmen oluşturmaktadır. Çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Araştırma kapsamında belirlenen ölçüt, Kahta ilçesindeki ortaöğretim okul yöneticilerinin ve rehber öğretmenlerin depremler sonrasında yaşamış oldukları gerçekleri gönüllü paylaşımlarıdır.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı oluşturulurken; öncelikle araştırma konusu belirlenmiş ve araştırma konusu olan deprem kavramı ile ilgili literatür araştırması yapılmış, eğitim ortamlarındaki etkisine yönelik incelemeler yapılmış olup ortaöğretim kurumlarındaki durumun belirlenmesine yönelik veri toplama aracı geliştirilmiştir. Araştırmada okul yöneticilerinin ve rehber öğretmenlerin depremler sonrasında okullarındaki öğretmen, öğrenci ve okul idaresine yönelik düşüncelerini belirlemek amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formları oluşturulmuştur. Bu form soruları araştırmacı tarafından oluşturulmuş olup, soruların son hali uzman görüşü alınarak netleştirilmiştir. Formdaki açık uçlu sorular aşağıdadır.

- 6 Şubat depremi hemen sonrası (ilk bir ay) öğrencilerinizin, öğretmenlerinizin ve sizin, barınma ve beslenme sorunu hakkında ne gibi sorunlar yaşadınız ve bu sorunlara dönük ne gibi çözüm yollarına ulaştınız?
- 6 Şubat depremi sonucu öğrencilerinizden, çalışanlarınızdan veya bunların birinci derece yakınlarından can kaybı oldu mu? Can kaybı konusunda bu kişilerin etkilenme durumuna dair gözlemlerinizi söyler misiniz?
- 6 Şubat depremi sonucunda okulunuzdan öğrencilerin; nakil gitme durumu, okula devam durumu, sınavlara katılma durumu ve disiplin durumlarına dair gözlemlerinizi nasıldır?
- 6 Şubat depremi sonrası öğrencilerin okula olan bakış açıları (kapalı alanda kalma korkusu, artçı deprem olma endişesi, rehberlik servisine başvurma durumu, içe kapanma durumu vb.)'na dair ne gibi gözlemlerinizi oldu?
- 6 Şubat depremi sonrası okulunuzdan afet durumuna bağlı olarak öğretmen hareketliği (tayin, görevlendirme vb.) oldu mu? Yer değiştiren öğretmenlerin yerini atama olana kadar nasıl telafi ettiniz?

Verilerin Çözümlemesi

Araştırma Adıyaman ili Kahta ilçe Milli Eğitim Müdürlüğü' ne bağlı ikisi özel öğretim kurumu olmak üzere 17 ortaöğretim kurumunda eğitim gören bu süreçten etkilenen yaklaşık 10 300 öğrencinin okulunda görülen tespitlerden oluşmuştur.

Tablo 1*Okulların Dağılımı*

Bağlı Olunan Genel Müdürlük	Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü	Din Öğretimi Genel Müdürlüğü	Ortaöğretim Genel Müdürlüğü	Özel Öğretim Genel Müdürlüğü
Okul Türü	Meslek Lisesi	İmam Hatip Liseleri	Anadolu ve Fen Liseleri	Özel Anadolu Liseleri
Okul Sayısı	3	4	7	3

Bulgular

Araştırmanın verilerine bakıldığı zaman genel olarak verilen cevapları şu şekilde genellenebilir:

“Depremi ilk saatlerinden sonra insanlar barınacak bir yer ve karınlarını doyuracak bir şeyler arama peşine düşmüşlerdir. Depremle birlikte ilk saatlerde insanlar öncelikle arabalarına sığınmışlar akabinde evi hasarlı olanlar kamu binalarına sığınmışlardır. Okul pansiyonları barınma ve beslenme ihtiyaçlarını karşılama için en ideal yerler olmuştur. Depremden sağ kurtulanların bir kısmı il dışına çıkarak depremin travma ve stresinden bir an önce kurtulmak istemişlerdir. Ancak hayatın tekrar normale dönmesi özellikle okulların açılması ile olmuştur. Okulların açılması ile öğrencilerde gözle görülür motivasyon kayıpları olmuştur.”

Katılımcıların araştırma sorularına verdikleri cevaplar ifade ettikleri şekilde, değiştirilme yapmadan paragraflar oluşturularak aşağıda sırasıyla yer almaktadır.

Deprem Sonrası Barınma ve Çözüm Yollarına İlişkin Bulgular

Katılımcılar birinci alt probleme dair yaşadıkları ile ilgili benzer ve yakın cevaplar vermişlerdir. Katılımcılar 6 Şubat sabah saat 4.17 de meydana gelen depremde ilk önce depremin bitmesini beklediklerini, bu sürede çok kapan taktiğini uygulayarak hedef küçülttiklerini kafalarına da darbe almamak için başlarının üstüne yastık benzeri eşyaları koyduklarını belirtmişlerdir. Gün ağarana dek aileleri ile arabada kaldıklarını belirtmişlerdir. Havanın aydınlanması ile birlikte öncelikle en yakın petrol istasyonuna gittiklerini burada arabaları için yakıt almalarının yanında deprem şoku ile temel ihtiyaç olan wc ihtiyacı için petrol istasyonunda sıraya girdiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılar depremin ilk günü kalıcı barınma ihtiyacı için Kahta Kaymakamlığına gittiklerini buradan aldıkları talimat ile tek katlı olan anaokulları ile okul pansiyonlarına yerleştiklerini belirtmişlerdir. Yine katılımcılar Adıyaman merkezde enkaz altında kalan yakın akrabaları için yardıma koştuklarını, özellikle ilk gün koordinasyon bozukluğu ve olayın boyutunun yetkililerce bilinmemesinden dolayı ilk iki gün kurtarma çalışmalarının yerel halk ile yapıldığını, bazı yakınlarını sağ olarak kurtardıklarını, bazı yakınlarının ise cenazelerine ulaştıklarını belirtmişlerdir. Bazı katılımcılar ise depremin ilk günü kendi araçları ile deprem bölgesinde uzakta ve güvenli ortamlar olarak il dışındaki akrabalarına gittiklerini, bazı depremezelerin ise Adıyaman ilindeki depremezeler için Cumhurbaşkanlığına yönlendirdiği illere gittiklerini belirtmişlerdir. Depremezelerin bir kısmı ise yakın köylerdeki yakınlarının yanına sığınırken, bazıları ise şehre yakın yerde bulunan bağ evi vb. yerlere sığınıklarını bazıların ise Organize ve küçük sanayi sitelerindeki fabrikalara sığınarak barınma ihtiyaçlarını karşıladıklarını

belirtmişleridir. Bazı depremzedeler derslikli bir anaokulunda 300 civarı kişinin kaldığını derslikler dışında okul koridorlarında da insanların kaldıklarını söylemişlerdir.

Beslenme sorununun iki üç gün sürdüğünü belirtmişlerdir. Bu depremzedeler ilk 3 gün market ve fırınların kapalı olduğunu bu süreçte sıcak yemek yiyemediklerini mahalle bakkallarından bisküvi, kek vb şeylerle beslendiklerini belirtmişlerdir.3. günden itibaren fırın ve marketlerin açık olduğunu hem eve giremediklerinden hem de doğalgazların kapalı olması sebebi ile kaymakamlık tarafından yemek çıkarılan ve dağıtılan yerlerden beslenme sorununu çözdüklerini belirtmişlerdir. Birinci haftanın bitimi ile müstakil olan evlere sığındıklarını bu evlerde çoğu zaman 3 , 4 ailenin bir arada kalmak zorunda olduklarını belirtmişlerdir. Bu süreçte ülkenin her tarafında deprem bölgesine gerek gıda gerekse de giyim yardımlarının ulaştığını, bu yardımlardan ihtiyaç duyanların faydalandığını belirtmişlerdir.

6 Şubat depremi ile birlikte deprem bölgesine ülkenin dört bir yanından binlerce tur dolusu yaşama malzemeleri (yiyecek, içecek, giysi, ısınma araç gereçleri vb.) geldi. Gelen bu yardımların sağlıklı bir şekilde teslim alınması, muhafaza edilmesi ve dağıtımı konusunda güçlü bir otorite ve disipline ihtiyaç vardı. Bunun yapılmaması gelen yardımların yağmalanmasına ve adaletsiz dağıtımına sebep olacaktı. Bu görevi bölgede Türk Silahlı Kuvvetleri üstlendi. Gelen yardımlar sistemli bir şekilde kabul edilirken aynı şekilde sistemli bir şekilde de dağıtıldı.

Katılımcılar depremden etkilenen öğrencilerin okul motivasyonunu dolaylı olarak etkileyecek uyku sorunundan bahsetmişlerdir. Öğrencilerde deprem sonrası uyku düzeninde büyük bir bozukluk yaşandığı, bu uyku düzensizliğinin uzun süredir mevcut olduğunu ve devam ettiğini belirtmişlerdir. Bazı öğrencilerin özellikle depremin birinci haftasının tamamlandığı gece sabaha kadar uyuyamadıklarını buna gerekçe olarak da depremin pazarı pazartesi bağlayan gece olduğunu ve depremden sonraki ilk Pazar gecesi depremin tekrar etme ihtimaline karşılık uyuyamadıkları tespit edilmiştir.

Öğrencilerin bir kısmı deprem gecesi Adıyaman ve Şanlıurfa Valiliklerinin soğuk hava buzlanma sebebi ile okulları bir gün tatil ettiklerini devirsi günün tatil olması sebebi ile deprem saatine kadar uyanık olduklarını ve depremin ilk saniyelerine şahit olduklarını, ailelerini kendilerinin uyandırmışlardır. Bu öğrenciler 2023 seçimlerinde seçimden sonraki pazartesi gününün cumhurbaşkanlığınca tatil edilme kararı duyduklarında deprem zamanındaki tatil edilme kararına benzetip endişe etmişler. Bu endişe sebebi ile uykuya dalmakta zorluk çekmişler, buna sebep olarak deprem öncesi benzer tatil kararı alınması olmuştur.

Deprem Sonrası Can Kayıplarına İlişkin Gözlemlere Ait Bulgular

Depremin ilk 3 günü tam bir kaos şeklinde yaşanmıştır. Depremden çıkarılan vefat edenlerin kimlikleri belirlenememiş, yakınlarına ulaşılamamış, hastanede uzun süre cesetler bekletilmiş, daha sonra isimsiz diye belediye yetkilileri tarafından defnedilmiştir. Ayrıca depremin ilk haftasında enkazdan sağ kurtulan ancak anne, baba ve tüm yakınlarını kaybetmiş küçük çocukların yakınlarına ulaşılamamıştır. Bu çocukların fotoğrafları sosyal medya hesaplarında paylaşılarak yakınları aranmıştır. Depremden ağır yaralı olarak kurtulan ve İstanbul, Ankara gibi büyükşehirlerdeki hastanelere sevk edilen, şokta ve bilinç kaybında olanların araba ve yakınlarına ulaşmak zor olmuştur. Özellikle depremden fazla etkilenen 4 il (Adıyaman, Hatay, Malatya ve Kahramanmaraş'ta) vefat edenler için gerek vefat eden

sayısının fazlalığı, gerekse de yeterince yetkili çalışan bulunamadığı için tekli mezarlar kazılmamış bunlar için yan yana defin işlemleri yapılmıştır.

Katılımcılar 6 Şubat Depreminde ilçemizde hayatını kaybedenler olduğunu, hayatını kaybeden öğrencilerin okula geldiğinde içine kapanık bir durum sergilediklerini belirttiler. Katılımcılar yakınını kaybeden kişilere dönük olarak onların acılarını unutturmak için yalnız bırakmadıklarını, onlara barınma ve beslenme konusunda yardımcı olduklarını söylediler. Ancak birinci dereceden yakınını kaybedenlerde hayata dair karamsarlık duygularının yoğunlaştığını, sosyalleşme ortamlarına katılmakta isteksiz olduklarını, uyku sorunu yaşadıklarını belirttiler. Ayrıca depremden yaralı olarak kurtulan ancak depremde bir uzvunu kaybeden depremzedeleri gördüklerinde çok üzüldüklerini belirtmişleridir.

Eğitim-öğretime hızla başlanabilmesine yönelik çalışmalarının yanı sıra MEB öğrenciler için psikososyal destek programlarına da ağırlık verdi. Rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlardan oluşan Psikososyal Destek Müdahale Ekipleri, 10 ilde ihtiyaçlar doğrultusunda görevlendirilerek sahada çalışmaya başladı. MEB, 10 Şubat 2023 tarihinde Deprem Sonrası Psikolojik Destek Eylem Planını açıkladı. Eylem planında yer alan ve sahada uygulanmak üzere hazırlanmış olan psikolojik ilk yardım (PIY) dokümanları, deprem ve kayıp-yas konularına ilişkin psikoeğitim programları, broşür, hikâye kitapları, sunu içerikleri, Travmatik Yaşam Olayları Sonrası Ailede ve Okulda Psikolojik Sağlamlık kitapları internet sitesinde paylaşıldı. Deprem bölgesinde oluşturulan psikososyal destek merkezlerinde rehber öğretmen ve psikolojik danışmanlar ile özel eğitim öğretmenleri tarafından çocuklara destek sağlanmaya başlandı. Etkinlik çadırlarına psikososyal destek kitleri ve Deprem ve Psikolojik Travma bilgilendirme broşürleri gönderildi. Deprem bölgesinden diğer illerdeki yurt, pansiyon, otel gibi yerlere yerleştirilen öğrencilere ve ailelerine Psikolojik İlk Yardım Programı uygulandığı belirtildi. 28 Şubat itibarıyla, 4 bin 720 rehber öğretmen/psikolojik danışmanın 7 görev aldığı 418 psikososyal destek çadırı kurulduğu açıklandı. MEB Öğretmen Bilişim Ağı (ÖBA) üzerinden de “çocuk ve ergenlerde kayıp ve yas süreci” ile “afet sonrası ruh sağlığı” konulu seminerler hazırlandı. MEB’in yanı sıra Afet Çocuk Sivil Koordinasyon Ekibi öğretmenler ve okul psikolojik danışmanları için depremin ardından kendilerinin ve öğrencilerinin iyi olma hâllerini desteklemelerini kolaylaştırmak amacıyla Deprem Sonrası Dönemde Öğretmenin Alet Çantası hazırlandı. Özel eğitim desteğine ihtiyacı olan çocuklar içinse “özel eğitim destek çadır ve alanlarında gönüllü özel eğitim öğretmenleri ve rehber öğretmen/psikolojik danışmanlarla çalışmalar yapıldığı” açıklandı. Bölgede bulunan özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin destek eğitim raporlarının geçerlilik süresi bir yıl uzatıldı. Böylelikle öğrencilerin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden aldıkları destek eğitim hizmetlerine erişimlerinin rapor yenileme süreçleri nedeniyle kesintiye uğramasının önüne geçildi. Depremden doğrudan etkilenmeyen 71 ilde ise eğitim-öğretimin başladığı 20 Şubat itibarıyla tüm okullarda ve kademelerdeki öğrencilere yönelik hazırlanan Deprem Psikoeğitim Programları uygulanmaya başlandı. Programların Psikososyal Destek Eylem Planı Uygulama Esasları çerçevesinde altı aşamalı şekilde öğrenci, veli, öğretmen ve diğer bireylere yönelik yürütüleceği paylaşıldı.

Deprem Sonrası Öğrencilerin Okuldaki Durumlarına İlişkin Gözlemlere Ait Bulgular

6 Şubat 2023'te gerçekleşen Kahramanmaraş merkezli depremlerin etkisi çocuklar ve eğitim açısından da son derece ağır oldu. Millî Eğitim Bakanlığı (MEB), depremin yaşandığı gün çalışmaların koordinasyonunun sağlanması için Bakanlık bünyesinde kriz masası

oluşturdu. İllerdeki kriz masalarında MEB genel müdür ve daire başkanlarının yanı sıra depremden etkilenmeyen bazı illerin millî eğitim müdürleri görevlendirildi. 2022-23 eğitim-öğretim yılının ikinci dönemi Türkiye genelinde ertelendi, ara tatil iki hafta uzatıldı. Deprem bölgesi dışında kalan 71 ilde eğitim-öğretim 20 Şubat tarihinde başlatıldı. Bölgedeki 10 ilin (Şanlıurfa, 5 6 Gaziantep, Adana, Diyarbakır, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya, Adıyaman, Osmaniye ve Kilis) depremden etkilenme durumlarına göre üç ayrı kategori belirlendi. Bu illerde eğitim-öğretime geçişin ilçe ve okul bazlı yürütülmesine, okul binalarının sağlık raporlarına göre eğitim öğretime başlanmasına karar verildi. Birinci kategoride yer alan Diyarbakır, Kilis ve Şanlıurfa'da 1 Mart tarihi itibarıyla eğitim-öğretime başlandı. Bu kategoride yer alan Adana ilinde ise 7 mevcut koşullar sebebiyle okulların açılması 13 Mart'a ertelendi. Eğitim-öğretime, ikinci kategoride yer alan Gaziantep ve Osmaniye'de 13 Mart'ta, üçüncü kategoride yer alan Adıyaman, Malatya, Kahramanmaraş ve Hatay'da ise 27 Mart'ta başlanması kararlaştırıldı. Bölgede hasar görmeyen pansiyonlu okullar, öğretmenevleri, uygulama otelleri, okullar ve spor

Katılımcılar depremin hemen ertesi günü deprem bölgesinden birçok deprezede ilçeden ayrılp daha güvenli bölgelere gittiler. İlk gün kapalı olmayan yollar seçilerek karayolu ile deprem bölgesinden ayrılan çok kişi olmuştur. Ancak depremin 2. Ve 3. Günü bazı illere giriş ve çıkışlar kapatıldı. Bu durumda bölgeye arama kurtarma ekiplerini getiren uçaklar ile geri dönüş süreci başladı. Bölgeden ayrılmak isteyen deprezede ücretsiz bir şekilde bölgeden tahliye işleri yapıldı. Ancak deprem bölgesinden ayrılmak için havaalanında 36 saat bekleyen deprezede oldu. Üstelik bu bekleme zor şartlarda olmuştur. Deprem bölgesinden ayrılmayan öğrenciler ilk önce 8. Sınıflar ve 12. Sınıflar için hızlı bir şekilde destekleme ve yetiştirme kursları açıldı. Diğer tüm öğrenciler için depremden daha az hasarla çıkan Kahta İlçesinde 27 Mart 2023 tarihinde yüz yüze eğitime başladılar. MEB'ce öğrencilerin devamsızlıklarının sisteme işlenmeyeceğini, öğrencilerin okula devam edip etmemekte serbest bırakması sonucu öğrencilerin okula devam durumu ortaöğretim kurumlarında yüzde 60 bulmamıştır. Ayrıca deprem sonrası tüm ülke geneli okullara iki hafta ara verilmişti. Bu iki haftanın dolması ile birlikte deprem bölgesi dışında kalan tüm ülkede eğitim yüz yüze başlamıştır. Çocuklarının eğitimine duyarlı olan birçok veli sırf çocuklar eğitimden geri kalmasın diye cumhurbaşkanlığınca eşleştirilen ev sahibi illere gidildi. Gidilen bu illerde öğrencilerin bir kısmı özel öğretim kurumlarına kabul edildi. Milli Eğitim Bakanlığı deprem sonrası aldığı karar gereği deprem bölgesindeki tüm öğrenciler ile diğer bölgelere giden deprezede öğrencilerin 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı 2. Dönemi için yapılan sınavlarda öğrencinin 2. Dönem aldığı sınav puanı düşük ise 2022-2023 Eğitim Öğretim Yılı 1. Dönem sınav puanlarının geçerli olacağı kararının alınmasına rağmen öğrencilerin 2. Dönem sınavlarına katılımı düşük olmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı 11 ilde etkili olan deprem bölgesine ilk aşamada eğitim boyutu açısından yaklaşmadı. Özellikle depremden sonraki ilk bir ayda okul binaları ve öğrenci pansiyonları deprezede barınması amacı ile kullanıldı. Yine depremden sonraki ilk bir ayda okullar eğitim öğretime geçmeden önce okul yöneticileri ve gönüllü öğretmenler bölgeye gelen yardımların teslim alınması, dağıtılması, çadır kentlerin kurulum vb. aşamalarda aktif olarak görev aldılar. Deprem bölgesinde eğitim öğretim faaliyetleri başlamadan evvel bölgeye gelen ve ilkokul ve okul öncesi öğrencilerin travmalarını atlatmaya dönük ekiplere okullar ve okul bahçeleri tahsis edildi. Deprem sonrası ilk adım sınava

hazırlanan öğrencilere dönük kursların açılması olmuştur. Bu kurslardaki öğretmen açığı diğer illerden gönüllü olarak gelen eğitimciler tarafından verilmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı Liselere Giriş Sınavına dönük olarak sınav kapsamında bir daralmaya gitmiştir. MEB 8. Sınıf öğrencileri için sınav konularını birinci döneme ait kazanımlarla sınırlı tutmuş ve ikinci dönem konuları sınavı dahil edilmemiştir. Yüksek Öğretim Kurumları sınavı olan Alan Yeterlilik (AYT) ve Yabancı Dil Testi (YDS) de 12. Sınıfın ikinci döneme dair konular sınav kapsamından çıkarılmıştır. 5. Sınıftan 11. Sınıfa kadar olan öğrencilerin gireceği Devlet Parasız Yatılılık ve Bursluluk Sınavı konularında da ikinci dönem konuları kapsam dışı bırakılmıştır. Her yıl haziran ayında yapılan sınav eylül ayında yapılması planlanmıştır.

Öğrencilere maddi destek kapsamında özel öğretim kurumlarındaki %3 burslu öğrenci kabul etme şartının %10'a çıkarılmasına ve %7 kontenjanın depremden etkilenen illerden nakil yaptıran öğrenciler için kullanılmasına karar verildi. Diyarbakır, Gaziantep, Şanlıurfa ve Adana'daki özel okulların da kontenjan artırımı yapması hem bölgeden ayrılan ve hem de bölgede kalan öğrencilerin bu düzenlemeden faydalanmasını mümkün kılıyor. Türkiye Özel Okullar Derneği (TÖZOK), Tüm Özel Öğretim Kurumları Derneği (TODER), Özel Eğitim Derneği (ÖZDER), Özel-Öğretim Derneği (ÖZDEBİR), Özel Öğretim Kurumları Birliği (ÖZKURBİR), Ankara Eğitim Platformu ve Ege Bölgesi Özel Okulları Derneği "misafir öğrenci" projesi başlattı. Bu kurumlara bağlı Türkiye'nin farklı illerindeki 3 bin 100 özel okulda 33 bin 596 kontenjan açıldı. Deprem bölgesindeki 10 ilde yaşayan öğrenciler, 2022-23 eğitim yılının ikinci döneminin sonuna kadar eğitim, yemek ve kitap masrafları karşılanarak tam burslu olarak bu okullarda eğitim alabilecekler. Depremler sebebiyle annesini veya babasını ya da vasisini kaybeden her kademedeki öğrencilere örgün öğretime devam etmek şartıyla aylık eğitim desteği verileceği de açıklandı. Burslu okuyan öğrencilerin aynı ilde veya başka ilde bulunan okul pansiyonlarında parasız yatılılığa yerleştirilmeleri veya özel öğretim kurumlarına nakil olmaları hâlinde bu kapsamda ödenen bursları 2022-23 eğitim öğretim yılı sonuna kadar kesilmeyecek. Bu desteklerin yanı sıra çok sayıda STÖ de deprem bölgesinden olan öğrencilere burs olanakları sunmaya başladı.

Deprem Sonrası Öğrencilerin Okula Olan Bakış Açıklarına Dair Gözlemlere Ait Bulgular

6 Şubat 2023 Kahramanmaraş ve Pazarcık depremi sonrası insanlar binalardan, çok katlı yapılardan uzak durmuşlardır. Özellikle binaların büyük bir bölümünün hasarlı olduğu düşünülünce insanlarda kapalı alan korkusu oluşmuştur. Depremden aylar sonra dahi olsa insanlar deprem olmasa dahi deprem oluyormuş gibi hislere kapıldılar. Deprem sonrası insanlar bir süre sonra çok katlı olmayan konutlara geçtiler. Özellikle tek katlı evler çok tercih edildi. Şehrin en gelişmiş yüksek binaların oturan insanlar depremden sonra kenar mahallerde tek katlı evde oturan akrabalarına sığındılar. Depremden hemen sonra insanlar birkaç gün araçlarında geceleme zorunda kaldılar. Arabalar bu süreçte evden daha fazla güvenli ortamlardı. Depremin 3. Gününden sonra insanlar hasarsız evlere geçtiler. Özellikle gece insanlar araba anahtarı, cep telefonu gibi acil durumlarda işe yarayan eşyaları ya başucunda ya da ceplerinde muhafaza ederek uyudular. Arabalarda her daim birkaç battaniye, çocuklar için birer mont bulundurmaları zorunda kaldılar. Arabalarda kalınan ilk birkaç gece arabaları yüksek binalardan uzaklara park ederek uyudular. İlk birkaç gün arabalara yakıt temin etme konusunda ciddi sıkıntılar yaşanmıştır. Depremin şiddeti ile insanlar ihtiyaçlarından fazlasını temin etmek istediler. Arabalara yakıt alırken, fırından ekmek,

marketten yağ alırken ihtiyaçlarının da ötesine geçtiler. Bu nedenle depremin ilk haftasında fırınlar ve akaryakıt istasyonları satışlarda bir kota koymuşlardır.

Deprem sonrası ortaöğretim öğrencilerinin okula olan bakış açısı ve tutumlarında gözle görülür birtakım farklılıklar gözlenmiştir. Bu tutumlardan bazıları çekingenlik davranışlarında gözle görülür artışlar, kendini sözlü olarak ifade etmede zorluklar yaşama, yalnız kalmayı tercih etme, sosyal uyum konusunda zorlanma, sosyalleşememe, içe kapanma vb. dir.

Ortaöğretim öğrencileri depreme karşı bazı ön yargılar geliştirmiştir. Bu ön yargıların gelişmesinde ebeveynlerin çocukların ve gençlerin yanında sürekli olarak gerek 6 şubat depremi gerekse de daha önce yaşamış oldukları deprem tecrübelerini sürekli olarak konuşmalarıdır. Özellikle bizzat yaşanmış iki deprem tecrübesi olan ebeveynler bu depremleri kıyas etmişler ve paylaşımlar gençler üzerinde kalıcı iz bırakmıştır.

Ortaöğretim öğrencilerinde depreme karşı geliştirilen bir başka tutum ise depremi tekrar yaşama endişesi olmuştur. Medyada uzmanların sürekli olarak yeni deprem alanlarından bahsetmesinin öğrenciler üzerinde karamsar hava yarattığı görülmüştür. 6 Şubat depremi sonrasında yaşanan artçı deprem sayısı olmuştur. Çünkü 6 Şubat depremi sonrası şiddeti 5-6 arası 41 , 4-5 arası 450, olmak üzere toplam 7 bin 242 artçı deprem yaşanmıştır. Ayrıca depremdeki ölüm sayısının 50 bin 783 , yaralı sayısı 122 binden fazla kişi yaralanmıştır.

Ortaöğretim öğrencileri deprem öncesi öğrendikleri depreme dair bilgilerin deprem esnasında aklıklarına pek gelmediğini belirtmişler. Ancak depremin sonuçlarının kendilerine deprem esnasında nasıl davranmaları gerektiğine dair çok şey öğrettiğini öğrettiğini belirtmişlerdir. Millî Eğitim Bakanlığı deprem bölgesindeki 10 ilde toplamda 20 bin 868 okul binasının mevcut olduğu bu binalarda sadece 24 tanesinin yıkıldığını rapor etmiştir. Yine Millî Eğitim Bakanlığı en sağlam binaların okul binaları olduğunu gördüklerini ifade etmiş. Sonraki artçı depremlerde ağır hasar alanlar olduğunu dile getirmiş, Deprem sonrasında bazı okul binalarının İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından aktif olarak kullanıldığını belirtmiştir.

Deprem Sonrası Okuldaki Öğretmen Hareketliliği ve Derslerin Doldurulmasına Dair Bulgular

Depremden sonraki ilk bir ay içinde deprem bölgesinde görev yapan öğretmenlere özür durumu tayin hakkı (aile fertlerinden herhangi birinin sağlık sorunu vb.) verildi. Deprem öncesi sağlık kurulu tarafından verilen sağlık kurul raporları, hastanelerin yoğunluğu, doktor yetersizliği vb. sebeplerle tek hekim tarafından verilir hale geldi. Bu durum tayin isteyecek öğretmen sayısını fazlası ile artırdı. Bu durumu fırsata çeviren öğretmenlerde tayin isteyince Kahta İlçesinde büyük bir öğretmen eksiği oluştu. Deprem bölgesinden dışarıya çok yoğun öğretmen tayini olurken dışarıdan deprem bölgesinden deprem bölgesine şeklinde kısmı sayıda tayinlerde oldu. Bu durum 27 Mart 2023 Pazartesi eğitim öğretimin başlaması ile büyük bir probleme dönüştü. Bu durum kısa sürede okullarda krize dönüşse de gerek ücretli öğretmen alımı gerekse de sınıf şube birleştirme ile öğretmen açığı giderildi. 6 şubat Kahramanmaraş – Pazarcık depreminde ilçede hiçbir okul yıkılmadı. Ancak ağır hasarlı olan 2 okulun ve 1 öğrenci pansiyonun yıkım kararı çıkması ve orta hasarlı olan iki okul binasının onarımına alınması sebebi ile ilçede okul ihtiyacı oluştu. Bu ihtiyaca kısa süreli çözüm olarak okulların ikili öğretime geçiş kararı alınmıştır. Ortaöğretim kurumlarında günde 8 ders vardır. Okulun ikili öğretim yapma kararı ile bir günde 16 ders saati planlaması yapılmıştır.

6 Şubat Depremi sebebi ile deprem bölgesi olan Kahramanmaraş, Hatay, Adıyaman, Osmaniye, Gaziantep, Kilis, Şanlıurfa, Malatya başta olmak toplam 8 il ve Adana'ya bağlı 5 ilçe , Diyarbakır'a bağlı 6 ilçe ve Elazığ'a bağlı 6 ilçede çalışan tüm kamu personellerine 6 ay süre ile deprem tazminatı ödenmiştir.

Millî Eğitim Bakanlığı deprem bölgesinde hizmet veren özel okulları ayakta tutabilmek ve gerekse de deprem bölgesinde özel öğretim kurumlarına giden öğrencilere maddi destekte bulunmak için bir eğitim destek paketini uygulamaya koydu. Bu paketle eğitim ve öğretim desteği verilecek okul düzeyleri, destek verilecek öğrencilerin sayısı, destek verilecek miktarı, bu desteğe okulların başvuruları, öğrencilerin okul tercihlerine ilişkin hususlar, değerlendirme kriterleri ile velilerin ve okulların yapacağı iş ve işlemlere yer verildi. Katma değer sağlayacak olan bu eğitim ve öğretim desteğinden yararlanmak isteyen ülke genelindeki resmî/özel okullarda öğrenim gören öğrenci velileri öğrencilerin kayıtlı olduğu okula müracaat ederek destek için başvurabilecektir. Öğrencilerin yerleştirme puanları Kılavuz ekinde yer alan kriterlere göre, belgeye dayalı olarak girilen sayısal veriler doğrultusunda e-Okul üzerinde oluşacak. Özel öğretim kurumlarında öğrencilerin bu destekten faydalanabilmesi için, eğitim ve öğretim desteği verilecek Adıyaman, Malatya, Hatay, Kahramanmaraş illeri ile Gaziantep ilinin iki ilçesindeki özel öğretim kurumlarına (özel okul) kayıtlı olması ya da destek kapsamında bu okullara nakil talebinde bulunarak kaydolması gerekecek. Bu destek ile okul öncesi öğretim kurumlarda öğrenim gören 4 bin öğrenciye 12 bin 800, özel öğretime bağlı ilkokullarda öğrenim gören 10 bin öğrenciye 15 bin 400, özel öğretim kurumlarına bağlı ortaokullarda öğrenim gören 10 bin öğrenciye 18 bin ve özel öğretim ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören 16 bin öğrenciye 18 bin TL olmak üzere toplam 40 bin öğrenciye eğitim öğretim desteği verilecek. Eğitim öğretim desteğine müracaat etmek isteyen özel öğretim kurumları ve destekten faydalanmak isteyen özel öğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler, 04-29 Aralık 2023 tarihlerinde sistem üzerinden işlemlerini gerçekleştirerek müracaatlarını yapacaklar. Destek almaya hak kazananlar 15 Ocak 2024 tarihinde ilan edilecek. Özel okullara nakil ve kayıt işlemleri 05-09 Şubat 2024 tarihleri arasında yapılacak, 16 Şubat 2024 tarihinde yapılacak olan ek yerleştirmeye süreç tamamlanacaktır.

Sonuç ve Tartışma

Deprem bölgesindeki okul binalarının hasar tespiti, Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı iş birliğiyle gerçekleştirilmiştir. 13 Şubat tarihli açıklamaya göre, bölgede MEB'e ait 20,868 binadan 24'ü yıkılmış, 83'ü ağır hasarlıdır. Hasar tespit raporları Şubat ayının sonuna kadar tamamlanacak ve eğitim, tüm okulların raporları alınmadan başlatılmayacaktır. Jeoloji Mühendisleri Odası'na göre, Türkiye genelinde 4,159 okul fay hatlarının yüksek riskli bölgelerinde yer almaktadır. JMO, MEB'in bu okulları aciliyetle sıralayarak gözden geçirmesini, riskli alanlardaki okul binalarını güvenli bölgelere taşınmasını ve ülke genelindeki okul binalarının deprem performans analizlerini yaparak sonuçları kamuoyuyla paylaşmasını önermektedir.

18 Şubat'ta, deprem bölgesi dışındaki 71 ilde riskli okulların tahliyesine başlanmıştır. İstanbul'da 93 riskli okul bulunduğu ve bu okullara kayıtlı öğrencilerin güvenli okullara nakledileceği açıklanmıştır. İstanbul'dan sonra farklı illerde de riskli okulların tahliye edileceği ve öğrencilerin farklı okullarda eğitim göreceği belirtilmiştir. 6 Mart 2023 itibarıyla İzmir, Manisa, Muğla, Tekirdağ, Kayseri, Aksaray, Hakkari, Mersin, Bursa ve Mardin gibi değişik illerde depreme karşı dayanıksızlığı tespit edilen bazı okullar tahliye edilmiştir.

Deprem öncesinde, deprem bölgesinde 209,719 kadrolu ve 11 sözleşmeli öğretmen görev yapmaktaydı. Ocak 2023'te ise bölgede 12,289 ücretli öğretmenin görev yaptığı bilgisi paylaşılmıştır. Millî Eğitim Bakanı, Eğitimciler Birliği Sendikası, Türk Eğitim-Sen, Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası ve Eğitim-İş sendikalarının temsilcileriyle yaptığı görüşmenin ardından, deprem nedeniyle yılda iki kez yapılabilecek mazeret tayin hakkının üçe çıkarılmasına karar verildiği açıklanmıştır. Ayrıca, deprem nedeniyle Olağanüstü Hâl ilan edilen illerde MEB personelinden etkilenenlerin yer değiştirme başvurusu yapabilecekleri belirtilmiştir. Ağır hasarlı okul binaları ile pansiyonların yıkılması ve hafif/orta hasarlı binaların onarımına yönelik kararlar, ilçede kısa sürede okul ihtiyacının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu ihtiyacın kısa sürede karşılanması mümkün olmamış, bu nedenle Millî Eğitim Bakanlığı'nın talimatı üzerine okullar ikili öğretime geçmiştir. Ancak, ikili öğretime geçen okullarda güneşin doğuş ve batış saatleri göz önüne alındığında ortaokullarda günde 14 saat, liselerde ise 16 saat ders verilmesi zaman açısından zorluk yaratmıştır. Bu sorunu çözmek amacıyla MEB, ikili öğretim uygulanan okullarda ders saatlerini 40 dakikadan 30 dakikaya indirmiştir.

Afet öncesinde eğitim dışında olan çocukların durumunun izlenmesi ve afetle birlikte eğitim dışına çıkacak çocukların belirlenmesi, afet dönemi eğitim politikalarının öncelikli uygulamaları arasında yer almalıdır. Afetin etkilediği çocuk gruplarının eğitim dışına çıkma riskini belirlemek önemlidir; örneğin, evi yıkılan, yakınlarını kaybeden ya da geliri azalan çocukların eğitim dışına çıkma riski yüksek olabilir. Göç eden çocuklar için de benzer durumlar söz konusudur. Bu nedenle, göç edilen illerde ve deprem bölgesinde, kırılgan gruplardaki çocukların eğitime erişimini ve devamını sağlamak adına takip ve destek mekanizmaları kurulmalıdır. Sosyoloji ve Eğitim Çalışmaları Merkezi (SEÇBİR), depremin ardından okula dönüşte katılımcı ve kapsayıcı sınıf ortamları için öğretmenlere öneriler sunmaktadır. Bu kapsamda, öğrenciler arasındaki etkileşimi destekleyen, güvenli bir topluluk oluşturmayı hedefleyen önlemlere vurgu yapılmaktadır.

Öneriler

Psikolojik sarsıntılar hayatın akışı içerisinde beklenmedik olaylar olduğundan bu olaylara verilen tepkiler de olağan olmayan duruma verilen normal tepkiler olarak kabul edilebilir. Ancak dikkat edilmesi gereken normal olmayan bir duruma verilen tepkilerin normal olarak kabul edildiği gerçeğidir. Bu bağlamda bu davranışlar üzerine çalışılırken son derece dikkatli olmakta fayda vardır. Kişilerin normal olmayan afet benzeri olaylara verdikleri tepki, afeti yaşayan hemen hemen birçok kişide benzerlik göstermekle beraber normal davranış sınırları içerisinde kabul edilebilir. Normal olmayan, bu davranışların psikolojik sarsıntıdan uzun bir süre sonra bile aynısı veya daha fazlası olarak kendini göstermesidir. Yoğun bir panik durumu, anksiyete, umutsuzluk ve mutsuzluk duyguları gibi psikolojik tepkiler afetlerin, insan yaşamındaki kendini belli etme durumları şeklinde görülebilir (Kurt, Gülbahçe, 2019). Öğrencilerinde ya da öğretmenlerinde bu durumları gözlemleyen okul yöneticileri bakanlık bünyesinde yeniden iyileştirme kapsamında çeşitli eğitim faaliyetleriyle destek alabilirler. 6 Şubat depremi öğrencilerde büyük bir travma yaratmış ve bu travma öğrencilerin günlük yaşamlarında birtakım değişikliklere sebep olmuştur. Bu değişikliklerin başında deprem sonrası öğrencilerin uyku düzenlerinde bozukluklar oluşmuştur. Bu tespitler neticesinde öğrencilerde ve diğer eğitim çalışanlarında bu durumu iyileştirmek adına hekimlerden her ay düzenli olarak okullarda iyileştirme seminerleri ve uygulamalı atölye çalışmaları yapmaları yönünde iş birliği protokolü imzalanabilir.

Kaynaklar

- AFAD. (2023). *06 Şubat 2023 Pazarcık-Elbistan (Kahramanmaraş) Mw: 7.7 – Mw: 7.6 Depremleri Raporu*.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (21. Baskı), Ankara: Pegem Akademi
- Ersoy, E. (2023). *Biyoloji öğretmenlerinin kanser kavramı ile ilgili görüşleri: Sosyo-bilimsel bir çalışma* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Güven, K. (2010). *Marmara Depremini Yaşayan Yetişkinlerin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeylerine Göre Travma Sonrası Gelişim ve Depresyon Arasındaki İlişkinin Araştırılması* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kurt, E, Gülbahçe, A. (2019). Van Depremini Yaşayan Öğrencilerin Travma Sonrası Stres Bozukluğu Düzeylerinin İncelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 (3), 957- 972.
- Sabuncuoğlu, O., Çevikaslan, A., & Berkem, M. (2003). Marmara Depreminden Etkilenen İki Ayrı Bölgede Ergenlerde Depresyon, Kaygı ve Davranış. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 6, 189-197
- Sarman, A., (2012). *Elazığ İli Karakoçan İlçesinde Yaşanan Yıkıcı Deprem Sonrasında, Depremi Yaşayan İlköğretim Çağı Çocuklarda Kaygı Düzeyi, Depresyon Belirtileri ve Etkileyen Faktörler* (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. Baskı): Seçkin Yayıncılık.

Yazarlar Hakkında

Fatma Alaca: Millî Eğitim Bakanlığı Osmaniye Şehit Veli Demiryürek Bilim ve Sanat Merkezinde görev yapmaktadır. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği bölümü lisans (2006), Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim bilim dalı yüksek lisans (2011) çalışmalarını tamamlamış olup, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretim bilim dalı doktora programını sürdürmektedir. Öğretmen eğitimi, program geliştirme ve değerlendirme, öğrenme-öğretme süreçleri, proje hazırlama konularında çalışmalar yapmaktadır. Osmaniye Öğretmen Akademisi proje yürütücüsü olup, Harezmi Eğitim Modeli, Doğa Yürüyüşü ve Anadolu Masalları alanları başta olmak üzere çeşitli kitapları, bildirileri ve deneme yazıları mevcuttur. Eyuder Osmaniye il temsilcisidir. Dersdem projesi Osmaniye koordinatörüdür.

Mehmet Özen: Adıyaman İki Kahta İlçesinde Şehit Yunus Uğur Anadolu lisesinde okul müdürüdür. MEB te baş öğretmendir. Eyuder ve Uedfor da sunulmuş iki bildirisi mevcuttur. Çukurova Üniversitesi sınıf öğretmenliği ve Anadolu Üniversitesi sosyoloji mezunudur. Siyaset bilimi ve kamu yönetimi alanında yüksek lisans yapmıştır.

Mehmet Demir: Adıyaman il milli eğitim müdürlüğü, Türkiye Petrolleri Kâhta Kız Anadolu Lisesi'nde müdür yardımcısı olarak görev yapmaktadır. Kocaeli Üniversitesi Beden

Eğitimi spor yüksekokulu mezunudur. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Anabilim dalı, Spor Eğitimi bilim dalında halen yüksek lisansına devam etmektedir.

Çıkar Çatışması

Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Finansman

Çalışma yürütülürken herhangi bir kurum ya da kişiden finansal destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı

Etik kurul onayı yoktur. Araştırma Helsinki Bildirgesi çerçevesinde yapılmıştır. Katılımcılar gönüllü olup hepsi önceden bilgilendirilmiştir ve onayları alınmıştır.